

Zastupljenost žena u predstavničkim i izvršnim tijelima lokalne vlasti Republike Hrvatske

Hrnčević, Katarina

Undergraduate thesis / Završni rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, The Faculty of Political Science / Sveučilište u Zagrebu, Fakultet političkih znanosti**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:114:847393>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-10-07**

Repository / Repozitorij:

[FPSZG repository - master's thesis of students of political science and journalism / postgraduate specialist studies / dissertations](#)

Sveučilište u Zagrebu
Fakultet političkih znanosti
Preddiplomski studij politologije

Katarina Hrnčević

ZASTUPLJENOST ŽENA U PREDSTAVNIČKIM I IZVRŠNIM TIJELIMA LOKALNE
VLASTI REPUBLIKE HRVATSKE

ZAVRŠNI RAD

Zagreb, 2024.

Sveučilište u Zagrebu
Fakultet političkih znanosti
Preddiplomski studij politologije

**Zastupljenost žena u predstavničkim i izvršnim tijelima lokalne vlasti Republike
Hrvatske**

ZAVRŠNI RAD

Mentorica: izv. prof. dr. sc. Daniela Širinić

Studentica: Katarina Hrnčević,

4.godina preddiplomskog studija politologije

Sadržaj

1. UVOD	1
2. PREGLED DOSADAŠNJE LITERATURE	2
2.1. PREGLED LITERATURE O ZASTUPLJENOSTI ŽENA U LOKALNOJ POLITICI	2
2.2. PREGLED DOSADAŠNJE LITERATURE U HRVATSKOJ - ŠTO ZNAMO O UKLJUČENOSTI ŽENA U LOKALNOJ POLITICI?	6
2.3. USTAVNO-PRAVNI OKVIR I POLITIČKI KONTEKST	9
3. AKTUALNO STANJE - ZASTUPLJENOST ŽENA U PREDSTAVNIČKIM I IZVRŠNIM TIJELIMA LOKALNE VLASTI	11
3.1. Udio žena u predstavničkim i izvršnim tijelima lokalne vlasti trebao bi rasti kroz vrijeme.	12
3.2. Udio žena u ekonomski razvijenijim županijama trebao bi biti veći u odnosu na ekonomski nerazvijenije županije Republike Hrvatske.	19
4. ZAKLJUČAK	24
5. LITERATURA	26

Popis tablica

Tablica 1 - Udio žena u Hrvatskom Saboru (1990.-2023.).....	11
Tablica 2. - Udio žena u županijskim skupštinama 2017. i 2021. godine	13
Tablica 3 - Udio muškaraca i žena na izvršnim pozicijama vlasti regionalne samouprave 2017. i 2021. godine.....	15
Tablica 4 - Udio žena u gradskim vijećima 2017. i 2021. godine	17
Tablica 5 - Udio žena u predstavničkim i izvršnim tijelima lokalne i regionalne samouprave 2017. i 2021. godine.....	18
Tablica 6 - Udio žena u županijskim skupštinama i BDP po stanovniku (u EUR) 2017.	20
Tablica 7 - Udio žena u predstavničkim i izvršnim tijelima vlasti regionalne samouprave u odnosu na BDP po stanovniku (u EUR) 2020. i 2021.	21

Popis grafikona

Grafikon 1 - Indeks političke moći 2023. European Institute for Gender Equality.....	4
Grafikon 2 - Udio žena i ekonomska razvijenost - 2017.	22
Grafikon 3 - Udio žena i ekonomska razvijenost - 2021.	23

1. UVOD

Ovaj rad usredotočen je na pitanje političkog predstavništva na lokalnoj razini, konkretno tema rada vezana je uz zastupljenost žena u lokalnim tijelima vlasti u svijetu i Republici Hrvatskoj. Struktura političkog predstavništva ovisi o tipu političkog sustava države. Unutrašnje ustrojstvo Republike Hrvatske je unitarno, ali teritorij je podijeljen na 20 županija unutar kojih se nalaze gradovi i općine. Županije, gradovi i općine imaju ustavom zajamčeno pravo na lokalnu odnosno regionalnu samoupravu. Političko predstavništvo stoga je važno radi predstavljanja specifičnih interesa pojedinog područja, suradnje između najviše vlasti i lokalnih samouprava te obostrane provjere. Od iznimnog je značaja za napredak demokratskog sustava govoriti o važnosti lokalne samouprave.

Lokalna samouprava i političko predstavništvo žena na lokalnoj razini često je zanemareno u literaturi u odnosu na istraživanja nacionalnog političkog okruženja gdje pitanje zastupljenosti žena izaziva pozornost već dugo vremena (McDonald, Pina, 2011: 1). Pretpostavlja se da je interes za proučavanje strukture lokalne samouprave i političkog predstavništva na toj razini niži u odnosu na ostala područja istraživanja kao što je političko predstavništvo u nacionalnim parlamentima i tijelima izvršne vlasti. Zastupljenost žena na razini nacionalne, ali i lokalne politike vrlo je važno pitanje desetljećima. S obzirom na činjenicu da je 20. stoljeće obilježeno borbom za ravnopravnost spolova i jednaka prava u svakoj od društvenih sfera i da se ta događanja i dalje nastavljaju, važno je promatrati postoji li napredak u kontekstu proširenja pasivnog biračkog prava. „Poboljšanje ženskih društvenih, ekonomskih i političkih mogućnosti i statusa bitno je za postizanje transparentnog, demokratskog i odgovornog sustava te održivi razvoj u svim područjima života.“ (Evertzen, 2001: 8). Za opstanak i postojanje demokratskih sustava, bitno je da su sve društvene skupine zastupljene u predstavničkim tijelima kako bi se moglo promovirati njihove interese, ali i riješiti goruće probleme s kojima se suočavaju. Proučavati zastupljenost žena na razini lokalne i nacionalne politike od velikog je značaja ukoliko društvo želi postići učinkovitu demokraciju, pravedniji i inkluzivni politički sustav.

Temeljno istraživačko pitanje na koje se kroz ovaj rad nastoji dati odgovor je „U kojoj mjeri su žene zastupljene u lokalnoj politici Republike Hrvatske i na kojim pozicijama?“ Ovaj rad prvenstveno je usredotočen na podatke koji pokazuju zastupljenost žena u lokalnoj politici u nekim zemljama svijeta i Europe, ali posebice u Republici Hrvatskoj. Kao što je navedeno, fokus rada je Republika Hrvatska i razdoblje od 2017. do 2020. godine. Empirijska analiza usredotočit će se na lokalne izbore 2017. godine i 2021. godine kako bi se uočilo postoji li

promjena u udjelu žena u predstavničkim i izvršnim tijelima lokalne vlasti na razini Republike Hrvatske. Dva su osnovna teorijska očekivanja rada. Prvo očekivanje jest da će udio žena u predstavničkim tijelima vlasti i na izvršnim pozicijama vlasti rasti kroz vrijeme. Drugo očekivanje je da će udio žena u ekonomski razvijenijim županijama biti veći u odnosu na ekonomski nerazvijenije županije Republike Hrvatske.

U prvom dijelu rada predstavljen je kratki prikaz prethodnih istraživanja i literature o predstavništvu žena u nacionalnoj i lokalnoj politici, dok se u drugom dijelu rada predstavljaju empirijski podaci i testiraju zadane hipoteze.

2. PREGLED DOSADAŠNJE LITERATURE

S ciljem boljeg razumijevanja teme ovog rada, od velikog je značaja razmotriti što politološka literatura i istraživanja govore o zastupljenosti žena na razini lokalne politike. Kako bi se što bolje razumjelo stanje u Hrvatskoj potrebno je ukratko predstaviti stanje u drugim zemljama svijeta. Uvid u stanje i dinamiku zastupljenosti žena u drugim državama doprinosi boljem objašnjenju trendova i tendencija zastupljenosti žena u predstavničkim i izvršnim tijelima.

2.1. PREGLED LITERATURE O ZASTUPLJENOSTI ŽENA U LOKALNOJ POLITICI

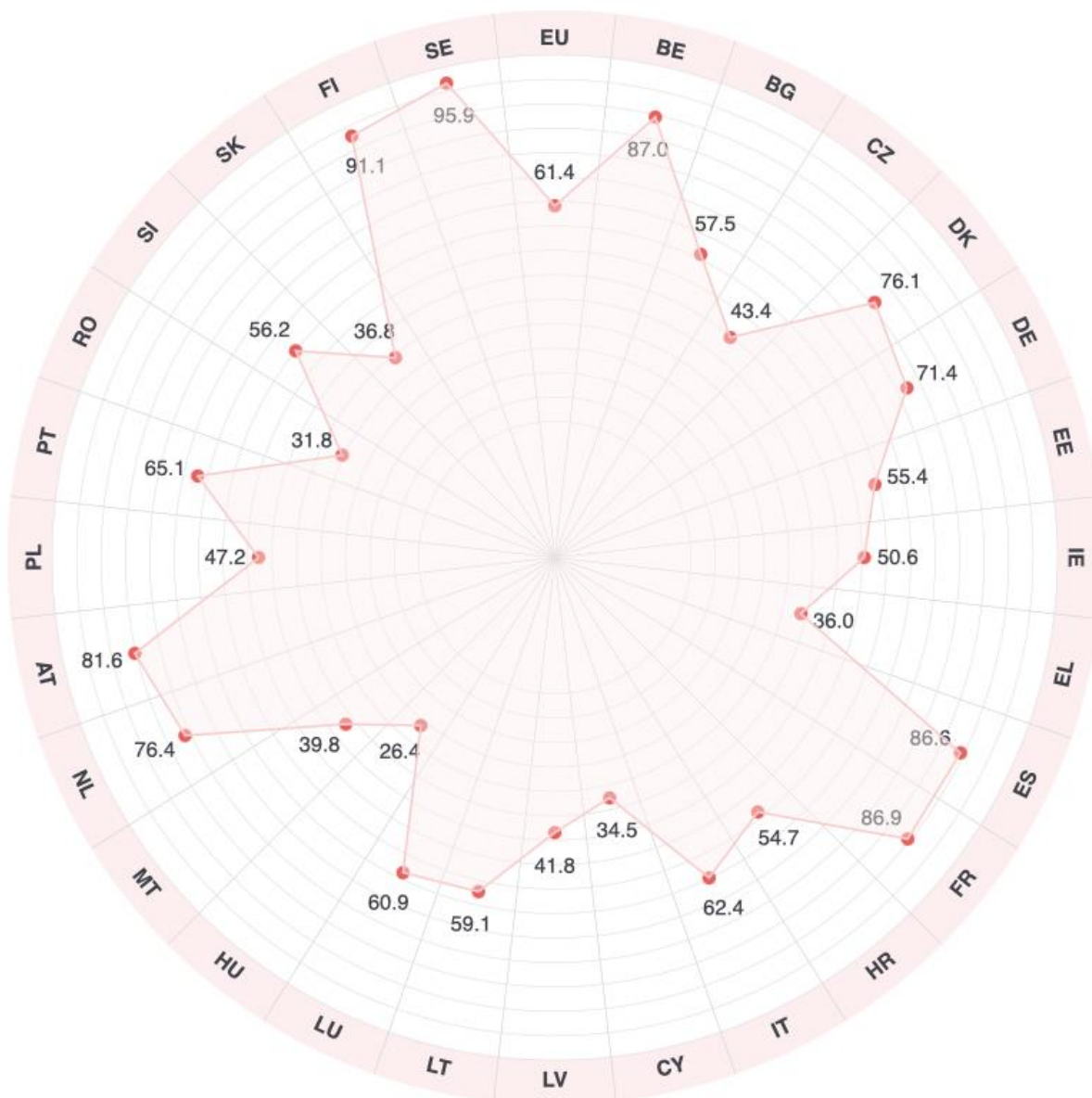
U kontekstu razvoja demokracije i liberalnih vrijednosti krajem 19. i početkom 20. stoljeća započeli su pokreti koji su za cilj imali uspostavu ravnopravnog statusa muškaraca i žena u pogledu obiteljskog života, poslovnih i karijernih prilika te političkih i građanskih prava. 20. stoljeće obilježeno je raznim pokretima koji su se borili za prava žena u različitim društvenim sferama, a jedna od njih je i politička (aktivno i pasivno biračko pravo dostupno svim punoljetnim građankama). Važno je imati predstavnike koji će se zalagati za interese različitih društvenih skupina pa tako i spolova. Rodna ravnopravnost često se smatra jednom od odlika dobrog, demokratskog i učinkovitog upravljanja. Brojni su argumenti koji govore o važnosti jednake zastupljenosti svih punopravnih društvenih skupina u okviru predstavničkih i izvršnih tijela vlasti, jedan od njih odnosi se na jednakost mogućnosti. Argument jednakih mogućnosti tj. pravednosti odnosi se na pretpostavku da je rodni nerazmjer između birača i onih koje biraju sam po sebi nepravedan jer rezultira diskriminacijom onih koji nisu predstavljeni (Šinko, 2007: 85). Manja zastupljenost bilo koje socijalne grupe ili političke kategorije u predstavničkim i izvršnim tijelima vlasti trebala bi potaknuti kreatora politika na djelovanje s ciljem uspostave ravnoteže u vidu ravnopravnosti (Bristow, 2008: 73). Takvo stanje stvari trebalo bi zabrinuti i

građane jer ukazuje na izostanak jednog od temeljnih načela demokratskog sustava i sprječava pravo na predstavništvo svake od društvenih skupina i njihovih interesa u jednakoj mjeri.

U tom pogledu, Europska unija kao jedan od važnih aktera u međunarodnoj politici također poziva na djelovanje u pogledu jaza između žena i muškaraca. Jedna od temeljnih vrijednosti Europske unije je ravnopravnost žena i muškaraca, a o tome svjedoče i temeljni Ugovori i Povelje EU: „Ravnopravnost spolova predstavlja temeljno pravo za sve i od bitnog je značaja za svaku demokratsku sredinu. Kako bi ovo pravo bilo ostvareno, ono mora biti ne samo prepoznato s pravne strane, već i uspješno primijenjeno na sve vidove političkog, gospodarskog, društvenog i kulturnog života.“ (Europska povelja o ravnopravnosti spolova na lokalnoj razini, 2006). Rodno osviještena politika pristup je Europske unije kojim se nastoji postići cilj na svim razinama politike, pristup su obavezne provoditi i sve potpisnice *Europske povelje o ravnopravnosti spolova na lokalnoj razini*, a jedna od njih je i Republika Hrvatska.

S ciljem usporedbe država članica Europske unije, prikazat će se podaci *European Institute for Gender Equality* koji provodi godišnja istraživanja pomoću *Gender Equality Indeksa* na razini Europske unije i njezinih članica. *Gender Equality Indeks* dodjeljuje bodove na skali od 1 do 100, pritom 100 znači da je država u potpunosti postigla ravnopravnost između žena i muškaraca, a u područja mjerenja uzima se: područje rada (mjera u kojoj žene i muškarci imaju jednak pristup zapošljavanju i dobrim uvjetima), područje novca (pristup financijskim sredstvima), područje znanja (obrazovna postignuća), područje vremena (raspodjela vremena u kućanskim poslovima i skrbi), područje moći (rodna ravnopravnost u političkoj, gospodarskoj i socijalnoj sferi), područje zdravlja (zdravstveno stanje, ponašanje i pristup uslugama). U ovom radu naglasak se stavlja na područje moći točnije na područje rodne ravnopravnosti u političkoj sferi.

Grafikon 1 - Indeks političke moći 2023. European Institute for Gender Equality

Izvor: EIGE (2023) Gender Equality Index. Gender Equality Index | European Institute for Gender Equality (europa.eu) - Pristupljeno 15.11.2023.

Istraživanja za 2023. godinu pokazuju da je udio žena u parlamentima i lokalnim/regionalnim skupštinama na razini Europske unije i dalje znatno manji u odnosu na udio muškaraca, pri tom Indeks Europske unije iznosi 70,2, a uzimajući u obzir kriterij *political power* onda je 59,1. *Political power Index* fokusiran je na omjer žena i muškaraca u nacionalnim parlamentima, županijskim skupštinama i lokalnim vijećima (Grafikon 1). Udio žena na razini Europske unije u nacionalnim parlamentima je 33%, a u regionalnim skupštinama i lokalnim vijećima je 30%

(EIGE, 2023). Podaci za Republiku Hrvatsku ne razlikuju se previše od prosjeka. Prema istraživanjima koje provodi *European Institute for Gender Equality*, udio žena u Hrvatskom Saboru je 34%, u lokalnim vijećima i županijskim skupštinama je 30%, a Indeks Hrvatske je 60,7 kada se uzme u obzir sve kriterije istraživanja, konkretno uzimajući u obzir kriterij *political power* tada je 54,7 (EIGE, 2023). Prema podacima EIGE-a, države članice Europske unije koje su iznad prosjeka u pogledu realizacije ravnopravnosti spolova po kriteriju jednake političke moći muškaraca i žena su Švedska (Indeks od 95,9), Finska (91,1), Belgija (87,0), Francuska (86,9), Španjolska (86,6), Austrija (81,6), Nizozemska (76,4), Danska (76,1), Njemačka (71,4), Portugal (65,1) i Italija (62,4). Republika Hrvatska nalazi se značajno ispod prosjeka Europske unije što je zabrinjavajuće.¹

Politika na razini gradova, županija i regija često je temelj rješavanja aktualnih društvenih problema. Izvršna i predstavnička tijela nacionalne vlasti često nisu usredotočene na probleme s kojima se susreću građani na lokalnoj razini, stoga je važno kako postupa lokalna vlast. To dovodi do prvog razloga zbog kojeg je lokalno predstavništvo važno, a to je utjecaj odluka donesenih na lokalnoj razini. Predstavnička i izvršna tijela lokalne vlasti direktno utječu na način na koji građani žive. U okviru tijela lokalne vlasti donose se odluke o infrastrukturnim projektima i alokaciji resursa što znatno utječe na svakodnevnicu građana (Akirav, 2021: 78). Drugo, lokalno predstavništvo od iznimnog je značaja kako bi se formirale političke institucije koje odražavaju socijalne karakteristike onih koje predstavljaju (Childs, Cowley, 2011: 2). Efekt “prijatelja i susjeda” pojam je koji objašnjava odnos građana prema njihovim predstavnicima u politici, a odnosi se na sklonost birača da glasuju za one kandidate koji žive i djeluju u njihovom mjestu (Childs, Cowley, 2011: 5). Uzimajući u obzir efekt “prijatelja i susjeda” može se zaključiti da je biračima važna politička prisutnost onih kandidata za koje smatraju da su informirani o aktualnom stanju i problemima mjesta u kojemu žive. Građani percipiraju da predstavnici koji žive ili rade u istom mjestu kao i oni

¹ Jedan od primjera koji pokazuje izuzetno visoku razinu zastupljenosti žena je Novi Zeland. Novi Zeland prva je država koja je uvela univerzalno biračko pravo za sve punoljetne žene i muškarce 1893. godine. Može se reći kako je Novi Zeland “nedostižni ideal” za Republiku Hrvatsku. Prema podacima iz 2022. godine zastupljenost žena u nacionalnom parlamentu Novog Zelanda iznosila je 50,4% što je značajno iznad svjetskog prosjeka (Svjetska banka, 2022). U posljednjem izvještaju UN-ove organizacije za ženska prava i rodnu ravnopravnost navodi se da je od sveukupno 1053 kandidata izabranih na lokalnim izborima koji su se održali 2019. godine 415 žena i 638 muškaraca (UNWomen, 2020). Može se reći kako zastupljenost žena u tijelima lokalne vlasti nije na onoj razini kao što je u tijelima nacionalne vlasti, međutim važno je za napomenuti kako postoji trend povećanja udjela žena počevši od 2010. godine. Udio žena u predstavničkim tijelima lokalne vlasti Novog Zelanda iznosi 39,41% (UNWomen, 2022). Postoje određene pretpostavke da je visoki udio žena u politici Novog Zelanda rezultat duge demokratske tradicije i ranog ostvarenja biračkog prava žena zato očekujemo i da će se razvojem demokracije u Hrvatskoj povećati udio žena u predstavničkim i izvršnim tijelima. U svakom slučaju, važno je govoriti o državama poput ove koje zaista mogu biti primjer u kojem smjeru se društvo treba kretati i kakve tendencije treba ostvarivati.

bolje doprinose rješavanju svakodnevnih problema na lokalnoj razini (Childs, Cowley, 2011: 6). Dodaje se i važnost lokalnog predstavništva u smislu da građani u politici imaju “jednog od svojih” što može rezultirati povećanjem njihove participacije i povjerenja u političke institucije (Karp, Banducci, 2008: 106-107).

Zastupljenost žena u tijelima lokalne samouprave može imati pozitivan učinak na brojne segmente i probleme u društvu, primjerice zastupljenost žena u lokalnim samoupravama može služiti kao ohrabrenje drugim ženama i kao poticaj da sudjeluju u političkom životu te dovesti do suzbijanja stereotipa o ulogama žena u društvu i javnom prostoru (Gonni i sur., 2007: 7). S obzirom na razne društvene i kulturalne prepreke o kojima će se više govoriti u nastavku rada, važno je obratiti pozornost na pozitivne posljedice koje može imati veća zastupljenost žena u predstavničkim i izvršnim tijelima vlasti i zbog čega je potrebno raditi na povećanju zastupljenosti žena. Jedna od implikacija konsolidirane demokracije jest jednakost spolova u sferama društvenog i privatnog života (Merkel, 2011: 16), stoga je važno dati odgovor na pitanje može li se uopće sustave koji su obilježeni znatno nižim udjelom žena u politici klasificirati konsolidiranim demokracijama.

2.2. PREGLED DOSADAŠNJE LITERATURE U HRVATSKOJ - ŠTO ZNAMO O UKLJUČENOSTI ŽENA U LOKALNOJ POLITICI?

Kao što je već navedeno u prvom dijelu ovog rada, politološka literatura uglavnom je fokusirana na zastupljenost žena na razini nacionalne politike. Zastupljenost žena u lokalnoj politici nažalost nije detaljno obrađena u hrvatskoj politološkoj literaturi. Šinko navodi kako unatoč transformaciji iz nedemokratskog u demokratski sustav nije postignuta ravnopravnost žena i muškaraca u smislu zastupljenosti u parlamentu (Šinko, 2007: 74). U kontekstu ratnih zbivanja, period prije 2000. obilježen je problemima vezanima uz gubitak radnih mjesta i sigurnosti, sukob oko nove raspodjele resursa, rast utjecaja Katoličke Crkve i slično što je uzrokovalo potpunu odsutnost žena u hrvatskoj institucionalnoj politici (Šinko, 2016: 4). Prvi veliki preokret bio je 2000. godine kada promjenom sustava iz polupredsjedničkog u parlamentarni, promjenom vlasti i izbornog režima dolazi do povećanja udjela žena u Saboru. Međutim, nakon toga slijedi razdoblje stagnacije i ponekad pogoršanja u vidu zastupljenosti žena u nacionalnoj politici. Leinert upozorava da u postkomunističkim zemljama unatoč tranziciji u demokratski oblik vladavine postoji nesklonost ženama u politici (Leinert Novosel, 2011: 113-114) čemu svjedoče i podaci o udjelu žena u Hrvatskom Saboru nakon 1990. godine.

Obje autorice naglašavaju da su postojali periodi povećanja i smanjenja udjela žena u parlamentu, međutim ne može se govoriti o ravnopravnom statusu žena i muškaraca u politici. Ističu kako problem nepostojanja rodne ravnopravnosti u političkoj sferi i dalje nije riješen u većini europskih zemalja pa tako i u Hrvatskoj (Leinert Novosel, 2011: 114). Uz vrlo nizak udio žena u nacionalnom parlamentu, činjenica koja dodatno zabrinjava jest nevidljivost žena u tijelima izvršne vlasti. Naglašava se prisutnost “piramidalnog principa” koji govori o potpunom izostanku žena na višim razinama odlučivanja, žene gotovo da ne postoje kada je riječ o vodećim pozicijama unutar izvršne vlasti (Leinert Novosel, 2011: 115). Primjer “piramidalnog principa” koji obilježava hrvatsku nacionalnu politiku očituje se u činjenici da je u 30 godina demokratskog sustava Jadranka Kosor bila jedina premijerka.

Govoreći o zastupljenosti žena u politici općenito, važno je obratiti pozornost na prepreke i izazove koji otežavaju ženama ulazak u politiku na svim razinama. Prikazat će se neki od faktora koji uzrokuju i utječu na manju zastupljenost žena u predstavničkim i izvršnim tijelima lokalne i regionalne vlasti. Na početku je navedeno kako politološka literatura i istraživanja tvrde da su žene i dalje podzastupljene u politici općenito, a tako i u lokalnoj politici. Brojni su razlozi zbog kojih je to tako. Politološka istraživanja govore o brojnim razlozima podzastupljenosti žena u politici, a njihov uzrok leži u institucionalnim, povijesnim i kulturalnim čimbenicima (Cretti, Toshkov, 2023: 1). Manja zastupljenost i udio žena u lokalnoj i regionalnoj politici jedna je od temeljnih pretpostavki ovog rada, stoga je važno objasniti čimbenike čija promjena bi potencijalno mogla prouzročiti porast udjela žena u županijskim skupštinama, gradskim i općinskim vijećima te na izvršnim pozicijama vlasti.

Patrijarhalno uređenje društva jedan je od glavnih razloga podzastupljenosti žena i svrstava se u kulturalne barijere koje uzrokuju dominaciju muškaraca u politici. Patrijarhat kao takav ističe važnost i ulogu muškarca unutar privatne, ali i javne sfere. Povijesno gledano politika se može označiti “muškim klubom“ s obzirom da su u svim oblicima političkih sustava dominirali muškarci (Šinko, 2007: 80). Ženama je najčešće bilo predodređeno baviti se kućanskim poslovima i odgojem djece bez uplitanja u karijerni i politički život. Dakle, tradicionalna uloga žene pripisana je održavanju kućanstva i majčinstvu. Razvojem ženskih i feminističkih pokreta razvili su se i zahtjevi za uključivanje žena u svakodnevni poslovni i politički život s ciljem uspostave ravnopravnosti spolova. Unatoč napretku i poboljšanju ženskog statusa i prava u društvu, patrijarhalne vrijednosti i dalje su prisutne. Stoga se zaključuje da je društvo u kojem

prevladavaju patrijarhalne vrijednosti i svjetonazori jedna od temeljnih barijera i prepreka ulasku žena u nacionalnu ili lokalnu politiku. Predrasude i kulturalne percepcije uloge žene u zemljama regije uključujući i Hrvatsku otežavaju pristup i učešće žena u politici (Bojić, Grahovac, 2018: 53). Govoreći o Hrvatskoj, može se reći da su sveprisutni patrijarhalni stavovi s obzirom da je zastupljenost žena u predstavničkim i izvršnim tijelima lokalne, regionalne i nacionalne vlasti znatno niža u odnosu na zastupljenost muškaraca. Istraživanja pokazuju da su ruralna područja sklonija tradicionalnom poimanju muških i ženskih uloga u društvu u odnosu na urbana područja. Stoga se raširenost patrijarhata u Hrvatskoj može pripisati tomu što je Hrvatska dominantno ruralna zemlja (Dzs.hr, 2023). S obzirom na izrazitu prisutnost patrijarhalnih i tradicionalnih percepcija i poimanja uloge žena u društvu, potrebno je napraviti promjenu. Kako bi se premostili takvi stavovi i povećao udio žena u lokalnoj, regionalnoj i nacionalnoj politici vrlo je važno promicati demokratske vrijednosti poput jednakosti oba spola i jednakih prilika (Šinko, 2007: 85). Pretpostavlja se da pomak od tradicionalnih vrijednosti koje su utemeljene na rodnoj i spolnoj diskriminaciji znači demokratizaciju društva, inkluzivni i pravedniji politički sustav kojeg će obilježiti jednak udio žena i muškaraca što je vrlo važno za predstavljanje interesa svih društvenih skupina.

Uz patrijarhat kao kulturalnu prepreku, potrebno je navesti i određene institucionalne prepreke i izazove s kojima se ženski dio populacije suočava prilikom ulaska u politiku. Izborni sustav utječe na zastupljenost žena u politici, pretpostavlja se da razmjerni izborni sustavi s višemandatnim okruzima doprinose povećanju udjela žena u politici s obzirom da povećavaju broj kandidiranih i izabranih (Šinko, 2007: 77-78). Uz izborni sustav, značajan utjecaj na zastupljenost žena u lokalnim vijećima, županijskim skupštinama i nacionalnom parlamentu ima sustav kvota. *Zakon o lokalnim izborima* i *Zakon o ravnopravnosti spolova* propisuju obvezu pridržavanja načela ravnopravnosti spolova prilikom određivanja kandidacijske liste. Kvota od 40% zastupljenosti podzastupljenog spola (ženskog) na izbornim listama primjenjuje se od lokalnih izbora 2017. godine. Teoretski gledano uvođenje ovakvog propisa doprinosi povećanju udjela žena u lokalnoj politici, međutim taj udio i dalje nije jednak udjelu muškaraca što u konačnici znači podzastupljenost. Podaci pokazuju da se većina kandidacijskih lista pridržava sustava kvota, međutim često je slučaj da su žene smještene na dnu kandidacijske liste (Šinko, 2016: 7). Takvo stanje stvari navodi na zaključak da su žene na listama navedene samo kako bi se poštivalo izborne propise i zakone, ali u stvarnosti nemaju prevelike šanse ući u lokalnu i regionalnu politiku zbog nepovoljnog položaja na kandidacijskim listama.

Smatra se da kulturalni i institucionalni čimbenici imaju najveći utjecaj na udio žena u lokalnoj i regionalnoj politici, međutim oni nisu jedini. Brojni su primjeri zemalja u kojima se niža zastupljenost žena može pripisati nemogućnosti obrazovanja žena radi siromaštva i psihološkim barijerama koje potiču iz odgoja i utjecaja društva. Kada se govori o psihološkim barijerama, žene su često obeshrabrene sudjelovati u političkom životu jer se osjećaju manje sposobnima što uzrokuje percepcija koja im je nametnuta od strane društva (Galligan, Clavero, 2005: 984-987).

2.3. USTAVNO-PRAVNI OKVIR I POLITIČKI KONTEKST

Za proučavanje zastupljenosti žena na svim razinama politike pa tako i na razini lokalne politike, važno je da se ukratko prikaže razvoj i povijesne promjene u zakonodavstvu Republike Hrvatske za koje se pretpostavlja da su utjecale na uključenost žena u predstavničkim tijelima vlasti. Kada govorimo o širenju biračkog prava žena na području Republike Hrvatske, najvažniji zakonodavni okvir postavljen je u Ustavu Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije iz 1946. godine i u Ustavu tadašnje Narodne Republike Hrvatske iz 1947. godine. U prethodno spomenutim ustavima navodi se kako su muškarci i žene ravnopravni građani SFRJ u pogledu ljudskih i građanskih prava. Nakon proglašenja neovisnosti 1991. godine, Republika Hrvatska u svom Ustavu također ističe važnost postojanja jednakosti žena i muškaraca u svim društveno-političkim sferama. „Svatko u Republici Hrvatskoj ima prava i slobode, neovisno o njegovoj rasi, boji kože, spolu, jeziku, vjeri, političkom ili drugom uvjerenju, nacionalnom ili socijalnom podrijetlu, imovini, rođenju, naobrazbi, društvenom položaju ili drugim osobinama.“ (Ustav Republike Hrvatske, članak 14.) Ustavnim promjenama iz 2000. godine ravnopravnost spolova navodi se kao jedna od najviših vrednota ustavnog poretka Republike Hrvatske (Petek, Šinko, 2022: 522). Vrlo važan segment Ustava, a od velikog je značaja za ovaj rad, odnosi se i na rodno osviještenu politiku. Na rodno osviještenu politiku odnosi se i *Obvezatna uputa za broj LS i – postupak kandidiranja za izbor članova predstavničkih tijela jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave*. U prethodno spomenutoj uputi navodi se i načelo ravnopravnosti spolova u izbornom procesu koje jasno definira dužnost poštivanja načela ravnopravnosti spolova i uravnoteženu zastupljenost muškaraca i žena na kandidacijskim listama (Narodne novine, 2021). „Kandidacijska lista u skladu je s navedenim načelima, ako je na listi najmanje 40% pripadnika svakog spola.“(Narodne novine, broj 82/08, 138/12, 69/17) Pritom, važno je naglasiti kako postoje zakonski propisane novčane kazne za nepoštivanje načela ravnopravnosti spolova u

izbornom i kandidacijskom procesu. Uz Ustav kao najviši zakonski akt, brojne su strategije i akcijski planovi koji se donose i nastoje provoditi s ciljem unaprjeđenja zastupljenosti žena u društveno-političkim sferama. Najnoviji *Nacionalni plan za ravnopravnost spolova* koji će se primjenjivati do 2027. donesen je u ožujku 2023. godine.

Jedan od temeljnih aktera čije djelovanje uvelike obilježava borbu za ravnopravnost spolova je feministički pokret diljem svijeta. Feminizam je političko-društveni pokret koji za cilj ima uspostaviti društvo sačinjeno od jednakih prava i mogućnosti za sve, i muškarce i žene. Dakle, temeljni ciljevi feminističkog pokreta sastoje se u promjeni i uspostavi ravnopravnosti spolova, među tim ciljevima navodi se i poboljšanje političkog života žena u smislu veće participacije i zastupljenosti. Feministički pokreti javljali su se i javljaju se diljem svijeta u nekoliko valova i struja te se mogu detektirati u Socijalističkoj Federativnoj Republici Jugoslaviji i državama članicama. U prethodnom dijelu rada navedeno je kako se pitanje ravnopravnosti spolova isticalo i u Ustavu Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije, ali postojali su značajni naponi i u društvenom aspektu, stoga se može zaključiti kako borba za ravnopravnost spolova nije bila samo “mrtvo slovo na papiru”. Brojne su grupe, konferencije i aktivističke skupine osnovane i djelovale u SFRJ, međutim raspadom SFRJ i osnivanjem novih samostalnih država jedinstveni pokret raspada se u dijelove (Šinko, 2018: 47). Unatoč tome što feministički pokreti u Jugoslaviji nisu bili striktno usredotočeni na veću zastupljenost žena u politici, može se reći kako je njihovo djelovanje pridonijelo vidljivosti žena i njihovih položaja u društvenom i političkom životu. Broj žena u parlamentu Jugoslavije iznosio je oko 27% što je više od očekivanog s obzirom da se radi o komunističkom režimu, međutim ističe se kako je udio žena od 27% važno pripisati komunističkog ideologiji koja promovira jednakost građana s posebnim naglaskom na jednakost žena i muškaraca (Šinko, 2007: 72-73). Unatoč promoviranju jednakosti žena i muškaraca, treba uzeti u obzir kako je politikom upravljalo centralizirano partijsko vodstvo i da zastupnici nisu imali previše utjecaja.

3. AKTUALNO STANJE - ZASTUPLJENOST ŽENA U PREDSTAVNIČKIM I IZVRŠNIM TIJELIMA LOKALNE VLASTI

Republika Hrvatska je u prvih deset godina samostalnosti uspjela dosegnuti tek najlošiji rezultat udjela žena u jugoslavenskom parlamentu što je 8%. (Šinko, 2007: 74) Očekivanja bi bila da je Republika Hrvatska nakon neovisnosti trebala postići višu razinu zastupljenosti žena zato što se govori o prijelazu iz nedemokratskog u demokratski sustav, međutim statistika pokazuje drugačije. Posljednji parlamentarni izbori održani su 2020. godine, a rezultati pokazuju da je 33% zastupnica (Hrvatski Sabor, 2023) što pokazuje da postoji povećanje u odnosu na prethodne sazive.

Fokus ovog rada nije na zastupljenosti žena u nacionalnim parlamentima već u predstavničkim i izvršnim tijelima lokalne vlasti, međutim kako bi se prikazao kontekst promjena u Republici Hrvatskoj od proglašenja samostalnosti važno je dati kratki pregled zastupljenosti žena u Hrvatskom Saboru.

Tablica 1 - Udio žena u Hrvatskom Saboru (1990.-2023.)

Saziv Sabora	Razdoblje	Udio žena u Saboru
I.	1990.-1992.	4,6%
II.	1992.-1995.	5,1%
III.	1995.-2000.	7,1%
IV.	2000.-2003.	19%
V.	2003.-2008.	22%
VI.	2008.-2011.	25%
VII.	2011.-2015.	25%
VIII.	2015.-2016.	19%
IX.	2016.-2020.	19%
X.	2020.-2024.	33%

Izvori: Sabor.hr (2023) Statistički pokazatelji. Statistike prethodnih saziva | Hrvatski sabor
Pristupljeno 28.11.2023., Šinko, Marjeta (2016) Parlamentarna predstavljenost žena u Hrvatskoj: nakon nevidljivosti i staklenog stropa – regresija. *Političke analize: tromjesečnik za hrvatsku i međunarodnu politiku* 7(27): 3-10.

Iz Tablice 1. vidljivo je kako je udio žena u Hrvatskom Saboru kroz vrijeme rastao, međutim postoje periodi stagnacije i nazadovanja. Primjerice u VI. i VII. sazivu Sabora udio žena iznosio je 25%, a nakon toga bilježi se pad od 6% u iduća dva saziva. U trenutnom X. sazivu Sabora udio zastupnica iznosi 33% što ukazuje na znatno povećanje u odnosu na prethodne sazive. Može se zaključiti kako udio žena u Hrvatskom Saboru počevši od 1990. godine kontinuirano, ali i dalje nedovoljno raste. Nedovoljan rast argumentira se činjenicom da su zastupnici oni koji i dalje dominiraju u parlamentu Republike Hrvatske.

U ovom dijelu rada nastojat će se potvrditi dva temeljna očekivanja. Kako bi se demokratski politički sustav mogao označiti u potpunosti konsolidiranim potrebno je zadovoljiti nekoliko institucionalnih jamstava: slobodni i pošteni izbori, univerzalno aktivno i pasivno biračko pravo, sloboda iskazivanja mišljenja, sloboda koaliranja i udruživanja, pristup alternativnim izvorima informacija, uspostava institucija koje čine vlast ovisne o biračima te horizontalna odgovornost (Merkel, 2011: 16). Institucionalno jamstvo koje je relevantno za temu ovog rada je univerzalno pasivno biračko pravo. U užem smislu zadovoljavanje univerzalnog pasivnog biračkog prava ostvareno je u trenutku kada svi punoljetni građani i građanke imaju slobodu i mogućnost natjecati se za potporu i glasove birača. Međutim, temeljna ideja ovog rada je da zadovoljavanje pasivnog biračkog prava u užem smislu nije dovoljno za postizanje potpune ravnopravnosti spolova i zastupljenosti njihovih interesa. Za uspostavu potpune ravnopravnosti i jednakosti spolova u sferi politike, potrebno je poticati zastupljenost žena u predstavničkim i izvršnim tijelima vlasti lokalne i nacionalne politike s obzirom da statistički podaci pokazuju dominaciju i veću zastupljenost muškaraca. Idealno stanje stvari nastupa kada je udio žena i muškaraca u predstavničkim tijelima što razmjerniji njihovom udjelu u populaciji.

3.1. Udio žena u predstavničkim i izvršnim tijelima lokalne vlasti trebao bi rasti kroz vrijeme.

S obzirom na pretpostavku da postoji linearni napredak, prvo očekivanje ovog rada je da bi udio žena u predstavničkim i izvršnim tijelima trebao rasti kroz vrijeme. Govoreći o demokratskim političkim sustavima očekivanja su da će kroz vrijeme napredovati po pitanju temeljnih demokratskih vrijednosti i načela koji se odnose i na ravnomjernu zastupljenost spolova u političkom životu. Pretpostavka ovog rada je da učinkovitost demokracije ovisi o primjeni ustavnih načela u praksi i postizanja ciljeva navedenih u strategijama javnih politika. *Nacionalni planovi za ravnopravnost spolova u Republici Hrvatskoj* navode da je rodno

osviještena politika primarni princip djelovanja s ciljem ostvarenja rodne ravnopravnosti u svim domenama društva. Stoga, očekuje se rast broja i udjela žena u predstavničkim i izvršnim tijelima lokalne vlasti Republike Hrvatske. Empirijska analiza usredotočena je na promjenu u razdoblju od lokalnih izbora 2017. godine do lokalnih izbora 2021. godine zbog dostupnosti podataka.

Tablica 2. - Udio žena u županijskim skupštinama 2017. i 2021. godine

Županije u Republici Hrvatskoj	Udio žena u populaciji (2021.)	Udio žena u županijskim skupštinama (2017.)	Udio žena u županijskim skupštinama (2021.)	Razlika stanja 2017. i 2021.	Postotna razlika
1. Zagrebačka	155190 (51,5%)	27,45%	21,28 %	-6,17%	22.48% (postotni pad)
2. Krapinsko-zagorska	61989 (51,2%)	36,59%	27,03%	-9,56%	26.13% (postotni pad)
3. Sisačko-moslavačka	71938 (51,1%)	19,05%	35,14%	+16,09%	84.47% (postotni porast)
4. Karlovačka	57944 (51,5%)	29,27%	35,14%	+5,87%	20.06 %
5. Varaždinska	82248 (51,3%)	29,27%	35,14%	+5,87%	20.06%
6. Koprivničko-križevačka	52243 (51,3%)	19,51%	24,32%	+4,81%	24.65%
7. Bjelovarsko-bilogorska	52350 (51,1%)	24,39%	27,03%	+2,64	10.82%

8. Primorsko-goranska	138799 (52%)	32,61%	31,71%	-0,90%	2.76%
9. Ličko-senjska	21599 (50,3%)	18,75%	33,33%	+14.58%	77.76%
10. Virovitičko-podravska	36473 (51,6%)	29,73%	41,94%	+12,21%	41.07%
11. Požeško-slavonska	32992 (51,2%)	21,62%	32,26%	+10,64%	49.21%
12. Brodsko-posavska	67030 (51,2%)	35,71%	32,43%	-3,28%	9.12%
13. Zadarska	81783 (51%)	33,33%	24,32%	-9,01%	27%
14. Osječko-baranjska	134498 (51,8%)	16,36%	23,40%	+7,04%	43%
15. Šibensko-kninska	49017 (50,7%)	33,33%	37,84%	+4,51%	13.53%
16. Vukovarsko-srijemska	74428 (51,5%)	18,60%	27,03%	+8,43%	45.32%
17. Splitsko-dalmatinska	219019 (51,4%)	13,73%	29,79%	+16,06%	116.97%
18. Istarska	101012 (51,5%)	37,78%	46,34%	+8,56%	22.66%
19. Dubrovačko-neretvanska	59261 (51,1%)	24,39%	18,92%	-5,47%	22.42%
20. Međimurska	54023 (51%)	23,81%	18,92%	-4,89%	20.54%

Izvori: Državno izborno povjerenstvo – rodna struktura izabrani 2017. i 2021., Dzs.gov.hr (2021) Popis 2021. Državni zavod za statistiku - Objavljeni konačni rezultati Popisa 2021. (gov.hr). Pristupljeno 26.11.2023

Tablica 2. prikazuje udio žena u ukupnom broju populacije po županijama u Republici Hrvatskoj i udio žena u županijskim skupštinama s obzirom na izabrane kandidate na izborima i razliku stanja na izborima 2017. i 2021. godine. Iz prikazane tablice, može se uočiti da od sveukupno 20 županija, 7 županija (Zagrebačka, Krapinsko-zagorska, Primorsko-goranska, Brodsko-posavska, Zadarska, Dubrovačko-neretvanska i Međimurska) bilježe pad udjela žena u županijskim skupštinama. Najveći postotni pad bilježi Zadarska županija i on iznosi 27%, a najmanji postotni pad od 2.76% Primorsko-goranska. Najveći postotni porast udjela žena u županijskim skupštinama bilježe Splitsko-dalmatinska županija (116.97%) i Sisačko-moslavačka županija (84.47%) . Može se zaključiti da u periodu između održavanja dvaju lokalnih izbora, većina županija u RH ima porast udjela žena u županijskim skupštinama, međutim 7 od 20 županija bilježe pad što je iznimno loš trend s obzirom na brojnost žena u populaciji. Naime, kao što je prikazano u svih 20 županija žene čine više od 50% populacije, a njihova zastupljenost u regionalnim samoupravama iznimno je niska.

Tablica 3 - Udio muškaraca i žena na izvršnim pozicijama vlasti regionalne samouprave 2017. i 2021. godine

	Župan	Županica	Zamjenik župana	Zamjenica župana
RH sveukupno (2017.)	100% (21)	0% (0)	69,05% (29)	30,95% (13)
RH sveukupno (2021.)	90,48% (19)	9,52% (2)	69,23% (18)	30,77% (8)

Izvor: Državno izborno povjerenstvo – rodna struktura izabrani 2017. i 2021

Tablica 3. pokazuje udio muškaraca i žena na izvršnim pozicijama vlasti regionalne samouprave u 2017. i 2021. godini, konkretno na mjestu župana i zamjenika župana. U 2017. godini u svih 20 županija na izvršnoj poziciji župana bili su muškarci, dok u 2021. godini u 19 županija mjesto župana zauzimaju muškarci, a u dvije županije žene. Kada govorimo o mjestu zamjenika/zamjenice župana/županice, u 2021. bilježi se pad udjela žena. Zaključuje se da je porast udjela žena na mjestu župana između 2017. i 2021. iznimno nizak, dok pozicija zamjenika bilježi negativan trend tj. pad udjela žena. Trenutno stanje stvari ukazuje na dominaciju muškaraca na izvršnim pozicijama vlasti regionalne samouprave.

Tablica 4 - Udio žena u gradskim vijećima 2017. i 2021. godine

Najveći gradovi Republike Hrvatske	Udio žena u populaciji (2021.)	Udio žena u gradskim vijećima (2017.)	Udio žena u gradskim vijećima (2021.)	Razlika	Postotna razlika
1. Zagreb	410 127 (53,2%)	39,22%	36,17%	-3,05%	7.78%
2. Split	73 791 (53,5%)	20,00%	25,81%	+5,81%	29.05%
3. Rijeka	51 470 (53,8%)	32,43%	48,39%	+15,96%	49.21%
4. Osijek	45 071 (54%)	21,62%	22,58%	+0,96%	4.44%
5. Zadar	31 875 (53,5%)	41,94%	29,63%	-12,31%	29.35%
6. Velika Gorica	27 051 (52,4%)	12,90%	18,52%	+5,62%	43.57%
7. Pula	24 229 (53%)	44,00%	42,86%	-2,86%	2.59%
8. Slavonski Brod	22 731 (53%)	40,00%	42,86%	+2,86%	7.15%
9. Karlovac	23 109 (53,5%)	32,00%	33,33%	+1,33%	4.16%
10. Varaždin	20 337 (53,4%)	20,00%	28,57%	+8,57%	42.85%

Izvori: Državno izborno povjerenstvo – rodna struktura izabrani 2017. i 2021., Dzs.gov.hr (2021) Popis 2021. Državni zavod za statistiku - Objavljeni konačni rezultati Popisa 2021. (gov.hr) Pristupljeno 29.11.2023.

Tablica 4. pokazuje udio žena u populaciji 10 najvećih gradova Republike Hrvatske i njihov udio u predstavničkim tijelima lokalne vlasti 2017. i 2021. godine. Usporedi li se stanje 2017. i 2021. godine, tri su grada koja bilježe pad udjela žena u gradskim vijećima: Zagreb, Zadar i Pula. Najveći postotni pad u iznosu od 29.35% bilježi grad Zadar. Podaci ukazuju na pozitivan trend porasta udjela žena u većini gradskih vijeća od kojih najveći postotni porast bilježi Rijeka (49.21%). Rijeka je grad u kojemu postoji najveći porast udjela žena u periodu od 2017. do 2021., a isto tako riječko gradsko vijeće približava se izjednačenju udjela muškaraca i žena (2021. udio žena iznosi 48,39%). Kao i u županijama, žene čine većinu populacije u 10 najvećih gradova, međutim njihova zastupljenost u 7 gradskih vijeća znatno je niža u odnosu na zastupljenost muškaraca.

Tablica 5 - Udio žena u predstavničkim i izvršnim tijelima lokalne i regionalne samouprave 2017. i 2021. godine

Udio žena u predstavničkim i izvršnim tijelima vlasti	Predstavnička tijela vlasti - 2017.	Izvršna tijela vlasti (pozicije gradonačelnika, načelnika i župana) - 2017.	Predstavnička tijela vlasti - 2021.	Izvršna tijela vlasti (pozicije gradonačelnika, načelnika i župana) - 2021.	Postotna razlika u predstavničkim tijelima	Postotna razlika u izvršnim tijelima
županije	26,88%	0,00%	30,26%	9,52%	12.57%	9.52%
gradovi i općine	25,26%	9,01%	28,71%	11,23%	13.66%	24.64%

Izvor: Državno izborno povjerenstvo – rodna struktura izabrani 2017. i 2021.

Tablica 5. pokazuje udio žena u predstavničkim i izvršnim tijelima lokalne i regionalne samouprave. Prikazani podaci u tablici sažetak su prethodno prikazanih podataka s tim da su u izračun uključeni svi gradovi i općine u Hrvatskoj, ne samo oni ranije prikazani. Podaci ukazuju na porast udjela žena u predstavničkim i izvršnim tijelima vlasti u periodu od 2017. do 2021. godine. Na razini županija zastupljenost žena u predstavničkim tijelima vlasti bilježi

postotni porast od 12.57%, a na izvršnim pozicijama od 9,52%. Na razini gradova i općina zastupljenost žena u predstavničkim tijelima vlasti bilježi postotni porast od 13.66%, a na izvršnim pozicijama od 24,64%.

Na temelju prethodno prikazanih podataka za županije, gradove (s naglaskom na 10 najvećih gradova) i općine, zaključuje se kako je prvo očekivanje ovog rada potvrđeno. Postoje gradovi i županije koje bilježe pad udjela žena u skupštinama i vijećima, međutim većina županija i najvećih gradova bilježi porast udjela žena. Uzme li se u obzir stanje na razini cjelokupne Republike Hrvatske također se bilježi porast udjela žena u predstavničkim i izvršnim tijelima lokalne i regionalne vlasti kroz vrijeme. Unatoč porastu, važno je napomenuti kako je zastupljenost žena i dalje znatno niža u odnosu na zastupljenost muškaraca.

3.2. Udio žena u ekonomski razvijenijim županijama trebao bi biti veći u odnosu na ekonomski nerazvijenije županije Republike Hrvatske.

Drugo očekivanje ovog rada temelji se na pretpostavci da bi udio žena u predstavničkim tijelima lokalne vlasti trebao biti veći u ekonomski razvijenijim županijama u odnosu na ekonomski nerazvijenije županije Republike Hrvatske. Korijeni drugog očekivanja rada mogu se pronaći u pretpostavkama teorije modernizacije. Prema teoriji modernizacije i autorima koji zastupaju modernizacijski pristup, jedan od preduvjeta demokratizacije političkog sustava jest ekonomski razvoj. Seymour Martin Lipset jedan je od najpoznatijih zagovornika teorije modernizacije i navodi povezanost između stupnja između stupnja ekonomskog razvoja i kapaciteta društva za demokraciju. Ekonomski razvijenija društva u kojima žene više participiraju na tržištu rada obilježena su većom prisutnošću egalitarnih normi i trebalo bi biti manje rodne nejednakosti po pitanju političke zastupljenosti nego što je to u ekonomski nerazvijenim društvima (Moore, Shackman, 1996: 274-275). Ovaj rad prilikom prosudbe povezanosti stupnja ekonomskog razvoja županija i udjela žena u predstavničkim tijelima i na izvršnim pozicijama regionalne vlasti u obzir uzima bruto domaći proizvod po glavi stanovnika pojedinačne županije. Središnja hipoteza teorije modernizacije jest: „Što je neka zemlja bogatija, vjerojatnije je da je politički sustav demokratski i da će demokracija opstati.“ (Merkel, 2011: 59) U ovom radu prethodno navedena središnja hipoteza se prilagođava tematici. Stoga, ovaj rad zagovara hipotezu u kojoj je vjerojatnije da će ekonomski razvijenije županije biti demokratičnije u odnosu na ekonomski nerazvijene županije Republike Hrvatske. Važno je

napomenuti kako se u ovom radu prilikom referiranja na pojam “demokratski“ smatra da je demokratičnije imati jednak udio žena i muškaraca u predstavničkim tijelima lokalne i regionalne vlasti. Na temelju BDP-a po glavi stanovnika u županiji i udjela žena u predstavničkim tijelima vlasti argumentirat će se drugo očekivanje rada.

Tablica 6 - Udio žena u županijskim skupštinama i BDP po stanovniku (u EUR) 2017.

Županije u Republici Hrvatskoj	Udio žena u županijskim skupštinama (2017.)	Bruto domaći proizvod po stanovniku – u EUR – 2017.
1. Zagrebačka	27,45%	9.230,84
2. Krapinsko-zagorska	36,59%	7.902,08
3. Sisačko-moslavačka	19,05%	8.502,43
4. Karlovačka	29,27%	9.059,25
5. Varaždinska	29,27%	10.309,50
6. Koprivničko-križevačka	19,51%	9.135,65
7. Bjelovarsko-bilogorska	24,39%	8.102,02
8. Primorsko-goranska	32,61%	14.682,20
9. Ličko-senjska	18,75%	9.533,54
10. Virovitičko-podravska	29,73%	6.590,22
11. Požeško-slavonska	21,62%	6.837,22
12. Brodsko-posavska	35,71%	6.819,04
13. Zadarska	33,33%	10.090,44
14. Osječko-baranjska	16,36%	9.239,33
15. Šibensko-kninska	33,33%	9.947,41
16. Vukovarsko-srijemska	18,60%	7.208,92

17. Splitsko-dalmatinska	13,73%	9.323,20
18. Istarska	37,78%	14.958,50
19. Dubrovačko-neretvanska	24,39%	12.829,99
20. Međimurska	23,81%	10.033,22

Izvori: *Državno izborno povjerenstvo – rodna struktura izabrani 2017.*, Geostat.dzs.hr (2017)

Prostorna i statistička povezanost. [GeoSTAT \(dzs.hr\)](https://dzs.hr) Pristupljeno 03.12.2023.

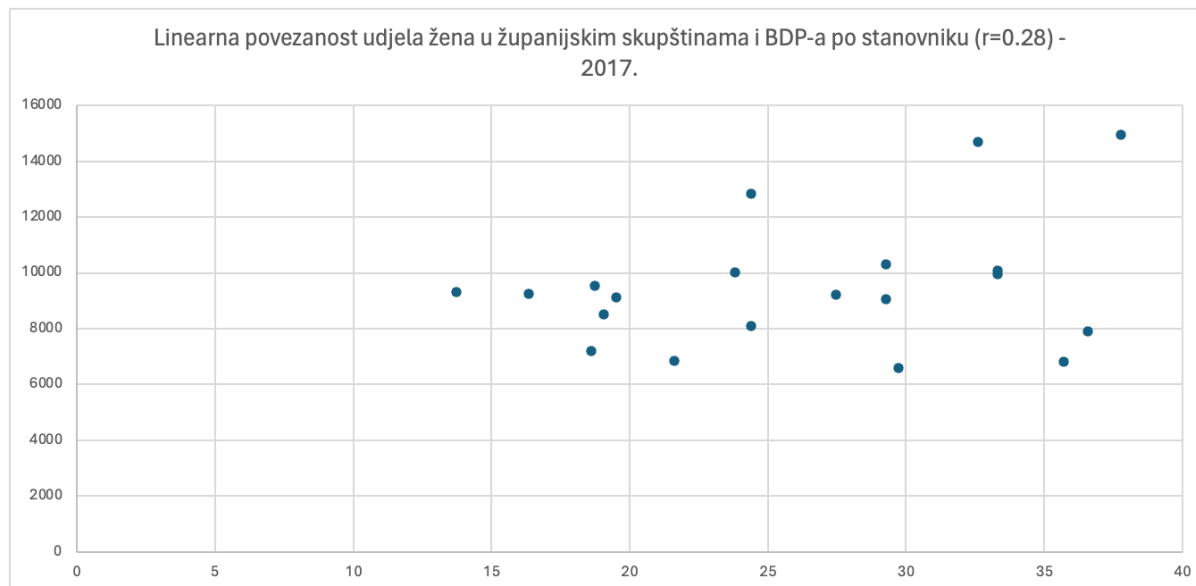
Tablica 7 - Udio žena u predstavničkim i izvršnim tijelima vlasti regionalne samouprave u odnosu na BDP po stanovniku (u EUR) 2020. i 2021.

Županije u Republici Hrvatskoj	Udio žena u županijskim skupštinama (2021.)	Bruto domaći proizvod po stanovniku – u EUR (2020.)
1. Zagrebačka	21,28 %	10.316,75
2. Krapinsko-zagorska	27,03%	8.183,94
3. Sisačko-moslavačka	35,14%	8.768,01
4. Karlovačka	35,14%	9.307,14
5. Varaždinska	35,14%	11.622,47
6. Koprivničko-križevačka	24,32%	9.572,93
7. Bjelovarsko-bilogorska	27,03%	8.947,67
8. Primorsko-goranska	31,71%	13.336,47
9. Ličko-senjska	33,33%	10.347,45
10. Virovitičko-podravska	41,94%	7.513,86
11. Požeško-slavonska	32,26%	7.713,97
12. Brodsko-posavska	32,43%	7.828,05

13. Zadarska	24,32%	10.571,68
14. Osječko-baranjska	23,40%	10.003,76
15. Šibensko-kninska	37,84%	10.397,92
16. Vukovarsko-srijemska	27,03%	8.467,47
17. Splitsko-dalmatinska	29,79%	9.302,19
18. Istarska	46,34%	12.684,23
19. Dubrovačko-neretvanska	18,92%	10.713,82
20. Međimurska	18,92%	11.002,12

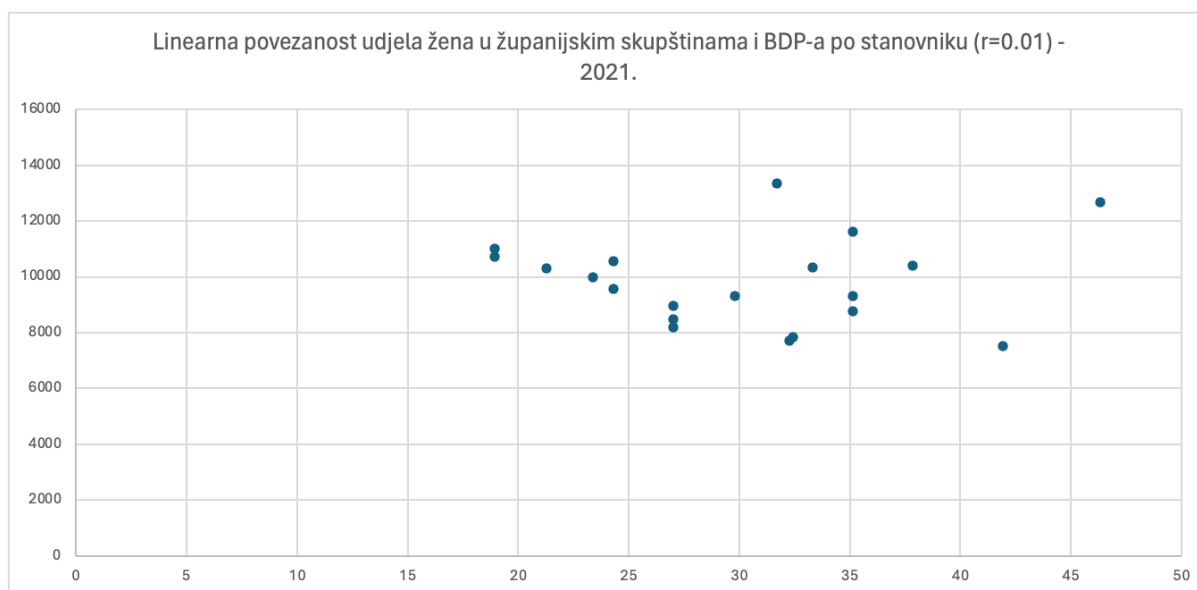
Izvori: *Državno izborno povjerenstvo – rodna struktura izabrani 2021.*, Geostat.dzs.hr (2020)
 Prostorna i statistička povezanost. [GeoSTAT \(dzs.hr\)](https://geostat.dzs.hr) Pristupljeno 03.12.2023.

Grafikon 2 - Udio žena i ekonomska razvijenost - 2017.

Izvori: *Državno izborno povjerenstvo – rodna struktura izabrani 2017.*, Geostat.dzs.hr (2017)
 Prostorna i statistička povezanost. [GeoSTAT \(dzs.hr\)](https://geostat.dzs.hr) Pristupljeno 03.12.2023.

Grafikon 3 - Udio žena i ekonomska razvijenost - 2021.

Izvori: *Državno izborno povjerenstvo – rodna struktura izabrani 2021.*, Geostat.dzs.hr (2020) Prostorna i statistička povezanost. [GeoSTAT \(dzs.hr\)](https://dzs.hr) Pristupljeno 03.12.2023.

Prethodna dva grafikona i dvije tablice pokazuju udio žena u predstavničkim tijelima regionalne samouprave 2017. i 2021. godine te BDP po stanovniku 2017. i 2020. godine za svaku od županija u Republici Hrvatskoj. Može se uočiti kako su županije s najvećim BDP-om po stanovniku u 2017. godini bile: Istarska (14.958,50EUR), Primorsko-goranska (14.682,20 EUR), Dubrovačko-neretvanska (12.829,99 EUR), Varaždinska (10.309,50 EUR), Zadarska (10.090,44 EUR) i Međimurska (10.033,22 EUR). S druge strane, 2017. godine najveći udio žena u predstavničkim tijelima vlasti regionalne samouprave imale su slijedeće županije: Istarska (37,78%), Krapinsko-zagorska (36,59%), Brodsko-posavska (35,71%), Zadarska i Šibensko-kninska (33,33%) te Primorsko-goranska (32,61%). Zatim, u 2021. godini županije s najvećim BDP-om po stanovniku bile su: Primorsko-goranska (13.336,47 EUR), Istarska (12.684,23 EUR), Varaždinska (11.622,47 EUR), Međimurska (11.002,12 EUR) i Dubrovačko-neretvanska (10.713,82 EUR). Kada govorimo o županijama s najvećim udjelom žena u predstavničkim tijelima regionalne samouprave 2021. godine, to su slijedeće: Istarska (46,34%), Virovitičko-podravska (41,94%), Šibensko-kninska (37,84%), Sisačko-moslavačka, Karlovačka i Varaždinska (35,14%) te Brodsko-posavska (32,43%). Na temelju podataka iz dvaju tablica, može se zaključiti kako županije s najvećim BDP-om po stanovniku nisu ujedno i one s najvećim udjelom žena u predstavničkim tijelima regionalne samouprave. 2017. godine

među prvih 5 po visini BDP-a po stanovniku i udjela žena u predstavničkim tijelima našle su se: Istarska, Primorsko-goranska i Zadarska županija, a 2021. godine: Istarska i Varaždinska županija. Deskriptivne rezultate potvrđuje i analiza povezanosti između udjela žena u skupštinama i BDP-a, kao indikatora razvijenosti. Povezanost je izrazito slaba, koeficijent povezanosti je za 2017. godinu 0.28, a za 2021. još niži, 0.01 (v. grafikon 1. i grafikon 2.).

Na temelju prikazanih podataka, zaključuje se kako je drugo očekivanje rada djelomično potvrđeno. S jedne strane, postoje primjeri županija koje su pri vrhu kada se u obzir uzme obje varijable: udio žena u skupštini i BDP po glavi stanovnika. S druge strane, podaci iz 2017. i 2021. pokazuju primjere županija koje se ne nalaze pri vrhu po pitanju ekonomske razvijenosti (BDP po glavi stanovnika), ali su jedne od županija s najvećim udjelom žena u predstavničkim tijelima regionalne samouprave (Sisačko-moslavačka, Karlovačka, Brodsko-posavska, Virovitičko-podravska, Šibensko-kninska, Krapinsko-zagorska). Može se zaključiti da ekonomska razvijenost županija nije presudan čimbenik i uvjet za postizanje veće zastupljenosti žena u predstavničkim tijelima regionalne samouprave.

4. ZAKLJUČAK

Ovaj rad usredotočen je na zastupljenost žena u lokalnim tijelima vlasti Republike Hrvatske, s naglaskom na županije i 10 najvećih gradova. U radu se navode dva očekivanja, prvo očekivanje je da će udio žena u predstavničkim tijelima vlasti i na izvršnim pozicijama vlasti rasti kroz vrijeme. Drugo očekivanje je da će udio žena u ekonomski razvijenijim županijama biti veći u odnosu na ekonomski nerazvijenije županije Republike Hrvatske. Prvo očekivanje je potvrđeno na temelju podataka o zastupljenosti žena u općinskim i gradskim vijećima te županijskim skupštinama na izborima 2017. i 2021. godine. Podaci pokazuju porast udjela žena u predstavničkim i izvršnim tijelima vlasti u periodu od 2017. do 2021. godine. Na razini županija zastupljenost žena u predstavničkim tijelima vlasti raste za 3,38%, a na izvršnim pozicijama za 9,52%. Na razini gradova i općina zastupljenost žena u predstavničkim tijelima vlasti raste za 3,45%, a na izvršnim pozicijama za 2,22%. Unatoč tome što je prvo teorijsko očekivanje rada potvrđeno, važno je naglasiti kako je rast zastupljenosti žena u lokalnoj i regionalnoj politici primjetan, ali spor (Ravnopravnost.gov.hr, 2023). U 2021. godini žene čine otprilike 30% na razini lokalne i regionalne politike što ukazuje na potrebu povećanja tog udjela. Drugo očekivanje ovog rada djelomično je potvrđeno. Na temelju podataka o BDP-u po stanovniku u županijama i udjela žena u predstavničkim tijelima pokazuje se kako visoki ekonomski razvoj nije presudan čimbenik povećanja udjela žena u predstavničkim tijelima

lokalne vlasti. Istarska županija jedina je koja se i 2017. i 2021. godine nalazi u najboljih 5 županija po visini BDP-a po stanovniku i udjelu žena u predstavničkim tijelima lokalne vlasti. Na temelju nalaza ovog rada, zaključuje se da je potrebno uložiti veliki napor kako bi Republika Hrvatska postigla zadovoljavajuću razinu i ravnopravnost spolova u političkom životu. Naglašava se zabrinutost po pitanju ravnopravnosti spolova, prisutna je neravnomjerna predstavljenost interesa društvenih skupina i vrlo je važno unaprijediti sustav kako bi se uspostavila ravnoteža. Zaključno, brojne su prednosti uvođenja sustava kvota koji ujedno označava provođenje pozitivne diskriminacije društvene skupine koja je kroz čitavu povijest marginalizirana. Jedna od najvećih prednosti je poticanje stranaka i političkih aktera na uključivanje većeg broja žena u politiku. Međutim, stvarno stanje stvari ukazuje na nejednake mogućnosti i prilike žena da se uključe s obzirom na njihov položaj na kandidacijskim listama. Kako bi se povećao broj žena u lokalnoj i regionalnoj politici potrebno je razviti strože mehanizme kažnjavanja za nepridržavanje izbornih propisa uključujući sustav kvota i propisati jasan način slaganja kandidacijskih lista u kojima niti jedna društvena skupina neće biti smještena na dno.

Potrebno je raditi na smanjenju i promjeni kulturalnih, institucionalnih, socio-ekonomskih i psiholoških barijera kako bi se potaknuo rast udjela žena u predstavničkim i izvršnim tijelima lokalne i regionalne vlasti. Prilikom uspostave pravednijeg i demokratičnijeg političkog okruženja potrebno je eliminirati određene ograničavajuće kulturalne i institucionalne faktore poput patrijarhalnih vrijednosti koje se temelje na spolnoj diskriminaciji, ali i dodatno precizirati sustav kvota kako bi bio učinkovitiji.

5. LITERATURA

Akirav, Osnat (2021) Women's Leadership in Local Government. *Review of European Studies* 13(1): 77-89.

Bojić, Borislav, Grahovac, Jovana (2018) Diskriminacija žena u politici. *SVAROG* br. 16: 49-57.

Bristow, Stephen L. (1980) Women councillors – An explanation of the under-representation of women in local government. *Local Government Studies* 6(3): 73-90.

Caramani, Daniel (2013) Komparativna politika. Zagreb: Fakultet političkih znanosti

Carson, A., Foley, E., Mikolajczak, G., Ruppner, L. (2023) From online trolls to 'Slut Shaming': understanding the role of incivility and gender abuse in local government. *Local Government Studies*.

Childs, Sarah, Cowley, Philip (2011) The Politics of Local Presence: Is there a Case for Descriptive Representation? *Political Studies* 59: 1-9.

Cretti, Giulia, Toshkov, Dimiter (2023) Who is Afraid of More Women in Politics, and Why? An Analysis of Public Opinion in 28 European Countries. *Journal of Women, Politics & Policy*.

Dzs.gov.hr (2023) Popis 2021. [Državni zavod za statistiku - Objavljeni konačni rezultati Popisa 2021. \(gov.hr\)](#) Pristupljeno 20.11.2023.

Evertzen, A. (2001) Gender and Local Governance. Netherlands Development Organisation (SNV): The Hague.

Galligan, Yvonne, Clavero, Sara (2005) 'A Job in Politics Is Not for Women': Analysing Barriers to Women's Political Representation in CEE. *Czech Sociological Review* 41(6), 979-1004.

Geostat.dzs.hr (2020) Prostorna i statistička povezanost. [GeoSTAT \(dzs.hr\)](#) Pristupljeno 03.12.2023.

Goni, Orria, Lokar, Sonja, Rumbidzai, Nhundu, Senol, Nevin (2007) Women's Participation in Local Governments. *International Knowledge Network of Women in Politics*.

Hibbs, Leah (2022) "I was able to take part in the chamber as if I was there" - women local councillors, remote meeting attendance, and COVID-19: a positive from the pandemic?. *Journal for Cultural Research* 26(1): 6-23

Iwda.org.au (2023) What Is Feminism? [What Is Feminism? | IWDA](#) - Pristupljeno 15.11.2023.

Jurlina-Alibegović Dubravka, Slijepčević Sunčana, Šipić Josip (2013) The gender gap among local representatives: A potential for local development? *Urban and Regional Research International*. 181-202

Karp, A. Jeffrey, Banducci, A. Susan (2008) When politics is not just a man's game: Women's representation and political engagement. *Electoral Studies* 27: 105-115.

Keenan, Lisa, McElory, Gail (2022) Who wants women to run? an investigation of gender differences in patterns of support among Irish local election candidates. *Irish Political Studies* 37(4): 477-498

Leinert Novosel, Smiljana (2007) Politika ravnopravnosti spolova: kako do kritične mase žena u parlamentu? *Politička misao* 44(3): 85-102.

Leinert Novosel, Smiljana (2011) Rodni stereotipi, predrasude i diskriminacija žena u politici. U: Radačić, Ivana, Paulla Vince, Jelka (2011) *Ljudska prava žena*. (str. 113-126) Zagreb: ITG.

Localgov.unwomen.org (2023) Global data on women's political participation. [Women in Local Government|Data \(unwomen.org\)](#) Pristupljeno 02.11.2023.

Mc Donald, Paula, Pini, Barbara (2011) Women and Representation in Local Government: International Case Studies. Routledge

Merkel, Wolfgang (2011) *Transformacija političkih sustava: uvod u teoriju i empirijsko istraživanje transformacije*. Zagreb: Fakultet političkih znanosti.

Moore, Gwen, Shackman, Gene (1996) Gender and Authority: A Cross-National Study. *Social Science Quarterly* 77(2): 273-288.

Murugan, K.R., Sindhuja, P. (2021) Strengthening Women's Participation in Local Governance - A Feminist Perspective.

Ravnopravnost.gov.hr (2023) Zastupljenost žena u lokalnoj i regionalnoj politici. [Ured za ravnopravnost spolova - Zastupljenost žena u politici na lokalnoj i područnoj \(regionalnoj\) razini spor, ali primjetan \(gov.hr\)](#) Pristupljeno 03.12.2023.

Sabor.hr (2023) Statistički pokazatelji. [Statistički pokazatelji | Hrvatski sabor](#) - pristupljeno 20.11.2023.

Segaard Bock, Signe, Saglie, Jo (2021) A gender-generation gap in political representation? The contingent impact of preference voting in Norwegian municipal elections. *Local Government Studies*. 47(1): 145-165

Segaard Bock, Signe, Urlik, Kjaer, Jo, Saglie (2023) Why Norway has more female local councillors than Denmark: a crack in the Nordic gender equality model? *West European Politics* 46(2): 401-424.

Sundstorm, Aksel (2013) Women's local political representation within 30 European countries: A comparative data set on regional figures. QuG Working Paper Series 18

Stanić, Branko (2023) Gender (dis)balance in local government: how does it affect budget transparency? *Ekonomika istraživanja* 36(1): 997-1014

Šinko, Marjeta (2008) Žene u hrvatskoj politici - sažetak rezultata istraživanja. Centar za ženske studije - [prijelom.indd \(gov.hr\)](#) Pristupljeno 10.11.2023.

Šinko, Marjeta (2016) Parlamentarna predstavljenost žena u Republici Hrvatskoj: nakon nevidljivosti i staklenog stropa – regresija. *Političke analize: tromjesečnik za hrvatsku i međunarodnu politiku* 7(27): 3-10.

Šinko, Marjeta (2006) Političke stranke i regrutacija žena u parlamente: primjena kvota u zemljama Europske unije. *Politička misao: časopis za politologiju* 43(4): 47-68.

Šinko, Marjeta, Petek, Ana (2022) Rodno osvještavanje politika u Hrvatskoj: prožimajući ili marginalni cilj nacionalnih strategija? *Croatian and comparative public administration: a journal for theory and practice of public administration* 22(3): 521-557.

Šinko, Marjeta (2018) Nastanak i formativno razdoblje feminističkog pokreta u Sloveniji i Hrvatskoj. *Političke analize: tromjesečnik za hrvatsku i međunarodnu politiku* 9(33-34): 44-49.

Šinko, Marjeta (2007) Žene u parlamentima – globalna perspektiva. *Politička misao: časopis za politologiju* 44(2): 71-92.

UNWomen.org (2022) Women's representation in local government: A global analysis - <https://www.unwomen.org/sites/default/files/2022-01/Womens-representation-in-local-government-en.pdf> pristupljeno 01.11.2023.

Worldbank.org (2023) Proportion of seats held by women in national parliaments (%) - Croatia
- <https://data.worldbank.org/indicator/SG.GEN.PARL.ZS?locations=HR> pristupljeno
04.11.2023.

Worldbank.org (2023) New Zealand. [New Zealand - World Bank Gender Data Portal](#)
Pristupljeno 25.11.2023.